

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1984/10

Karar Sayısı: 1985/2

Karar Günü: 22/1/1985

R.G. Tarih-Sayı :17.06.1985-18787

İtiraz Yoluna Başvuran : İnebolu Sulh Ceza Mahkemesi

İtirazın Konusu: 31/8/1956 günlü, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İşlenmesi, ekilmesi" sözcüklerinin Anayasa'nın Başlangıcıyla 10, 17, 138 ve 170. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali istemidir.

I - OLAY :

Orman içinde eskiden açılmış olan tarlanın, sanık tarafından ekilip işlendiğinin suç tutanağıyla saptanması üzerine, açılan kamu davasının İnebolu Sulh Ceza Mahkemesince görülmesi sırasında, olaya uygulanması gereken 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İşlenmesi, ekilmesi" sözcükleri, Mahkemece Anayasa'nın kimi maddelerine aykırı görülerek iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

III - METİNLER :

1 - İtiraza konu edilen yasa hükmü :

İptali istenilen "işlenmesi, ekilmesi" sözcüklerini içeren, 31/8/1956 günlü, 8831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrası hükmü şöyledir :

"Devlet ormanları içinde bu ormanların korunması, istihsal ve imarı ile ilgili olarak yapılacak her nevi bina ve tesisler müstesna olmak üzere; her çeşit bina ve ağıl inşası ve hayvanların barınmasına mahsus yerler yapılması ve tarla açılması, işlenmesi, ekilmesi ve orman içinde yerleşilmesi yasaktır".

2 - Dayanılan Anayasa kuralları :

"Başlangıç :

... hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

... millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu;

..."

"Madde 10. - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

"Madde 17. - Herkes; yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

..."

"Madde 138 - (Birinci fıkra) - Hakimler görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.

..."

"Madde 170 - Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle; 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer giderlerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır".

IV - İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 13/9/1984 gününde Ahmet H. Boyacıoğlu, H. Semih Özmert, Necdet Darıcıoğlu, Hüseyin Karamüstantikoğlu, Kenan Terzioğlu, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Orhan Onar, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı, Selahattin Metin, Servet Tüzün, Mahmut C. Cuhruk, Osman Mikdat Kılıç ve Mithat Özok'un katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, İnebolu Sulh Ceza Mahkemesinin başvurma karar ve ekleri, iptali istenilen yasa hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve konu ile ilgili öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

İtiraz yoluna başvuran mahkeme, iptali istenilen kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmına, 10., 17. maddeleriyle 138. maddesinin birinci fıkrası ve 170. maddesi hükümlerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Mahkemenin başvurma kararında, konu daha, çok orman içi köylüsünün sosyal ve ekonomik durumu açısından ele alınmış, Anayasa'nın "Ormanların korunması ve geliştirilmesi" başlığını taşıyan 169. maddesi yönünden herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. İtiraz konusu kuralın; orman köylüsünün korunmasının yanı sıra, ormanların korunması ve geliştirilmesiyle de yakından ilgili olması nedeniyle, Anayasa'ya uygunluk denetiminde 189. maddenin de gözönünde tutulmasında zorunluk vardır.

Anayasa'nın 169. ve 170. maddeleri, itiraz konusu kurala ilişkin özel hüküm niteliğinde bulunduklarından, Anayasa'ya uygunluk denetiminde bu maddelere öncelik verilmesi gerekmiştir.

1 - Anayasa'nın 169. ve 170. maddeleri yönünden inceleme :

Ormanların, ülke için büyük önem taşıdığını dikkate alan Anayasa Koyucu, Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerinde, konuya ilişkin olarak, ancak olağan yasalarda görülebilecek ayrıntılı düzenlemelere yer vermiştir.

"Ormanların korunması ve geliştirilmesi" başlıklı 169. maddede: "Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî Propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına, dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tesbit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tesbit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz ..." denilmiş; "Orman Köylüsünün Korunması" başlığını taşıyan 170. maddesinde de : "Orman içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi. ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31/12/1881 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tesbiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla. düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır," hükümlerine yer verilmiştir.

Ayrıca, Anayasa'nın 44. maddesinde : "... topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz..." denilmekle 169. ve 170. maddelerle bir bütün oluşturulmuştur.

Bu denli ayrıntılı düzenlemeler, Anayasa Koyucunun, ormanların korunması ve çoğaltılması konusunda gösterdiği duyarlılıkla izah edilebilir. Bu duyarlılığın, ülkemizde orman örtüsünün sürekli yok edilmesi gerçeğinden kaynaklandığı kuşkusuzdur. Nitekim, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun hazırlık çalışmalarına da aynı görüş egemen olmuş ve itiraz konusu kuralın gerekçesinde : "Bu madde, ormanların muhafaza ve bekasını teminen vaz olunmuştur. Filhakika, tamamen ammenin mülkü bulunan devlet ormanlarında açmacılığa ve münferit yerleşmelere mani olunması zarureti, aşıkardır" denilmiştir.

Anayasa'nın 44., 168. ve 170. maddeleri, esas itibariyle ormanların korunması ve geliştirilmesini amaçlamıştır. Bu itibarla, bu amaca ters düşen hiçbir eylem mazur görülemez.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrası hükmünün, 7/10/1983 günlü, 2824 sayılı Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun'la çeliştiğini ve Anayasa'nın 170. maddesinin amacına da aykırı olduğunu; bu maddenin birinci fıkrasındaki, orman içi köyler halkının kısmen veya tamamen

orman dışına yerleştirilmesinin kanunla düzenleneceğine ilişkin hükmün; yerleştirme yapıncaya kadar mevcut duruma katlanılacağını ifade ettiğini öne sürmektedir. Bu iddiayı kabul etmek olanaksızdır. Anayasa'nın anılan maddesinde yer alan kural; düzenleme yapıncaya kadar mevcut duruma gözyumulacağı anlamını taşımaz. Yasal düzenleme yapıncaya kadar, diğer yasalar gibi Orman Yasası'nın da uygulanmasının sürdürüleceği ve ormanların hiçbir şekilde tahribine izin verilmeyeceği duraksamaya yer bırakmayacak kadar açıktır. Kaldıki, sorunun çözümü için, orman içi köyler halkının bugün içinde bulundukları durumun yasal düzenlemeye konu olması da yeterli değildir. Uygulamaya geçilerek, ülke genelinde yaygınlaştırılmasıyla amaca ulaşılabilir; bunun ise, hemen gerçekleştirilebilecek bir iş olmadığı ortadadır.

Anayasa'nın 65. maddesinde ifade edildiği gibi, Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini; ekonomik istikrarın korunmasını gözeterek, mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir. Devletin mali olanaklarının orman konusundaki gereksinimleri kısa sürede karşılayacak düzeyde olmadığı bir gerçektir. Anayasa'nın 170. maddesinin gerekçesinde belirtildiği gibi, orman içi köyler halkının, nüfusumuzun dörtte birini oluşturduğu dikkate alınırsa bu işin ne kadar güç ve zaman alıcı olduğu kolaylıkla anlaşılır:

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesiyle, Yasa Koyucunun, ormandan tarla açma. eylemiyle birlikte; eskiden açılmış tarlanın işlenmesi ve ekilmesini de yasaklamasının nedeni, sadece açmayı yasaklamanın ormanı korumaya yetmeyeceği düşüncesidir, Ormandan tarla

açmayı tasarlayan kişiyi, bu eyleme iten düşüncenin temelinde yatan gerçeğin, o yerden tarım arazisi olarak yararlanmak arzusu olduğunda kuşku yoktur. Bu itibarla, itiraz konusu sözcüklerin iptali durumunda, yeni tarım arazileri edinmek için, tarla açmaları önlemek çok zor, belki de olanaksız olacaktır. Anayasa'nın, ormanların korunması ve geliştirilmesi hususundaki kesin buyruğu karşısında bu duruma izin verilmesi düşünülemez.

Öte yandan, Anayasa'ya uygunluk denetimine Anayasa hükümleri esas alınacağından, Mahkemenin, iptali istenilen sözcüklerin 2924 sayılı Kanunla çeliştiği yolundaki iddiası da yerinde bulunmamıştır. Kaldiki, Anayasa buyruğuna göre çıkarılmış olan bu Kanunun 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleriyle çelişen bir yönü de bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle, itiraza konu "işlenmesi, ekilmesi" sözcükleri Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerine aykırı görülmemiştir.

2 - Anayasa'nın 10. maddesi yönünden inceleme :

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, köylünün herhangi birşeye kızarak birbirini ihbar etmesinin veya orman koruma memurunun duygusal nedenlerle tutanak düzenlemesinin mahkumiyete neden olduğu halde, bazı olaylarda köylünün görevlilerle işbirliği yaparak Orman Kanunu'nun 17. maddesinin uygulaması dışında kalabildiğine işaretle, bunun eşitlik ilkesini zedelediğini, yasaı eşit uygulamanın ise toplum gerçeğine aykırı olduğu kadar, Anayasa'nın 170. maddesinin amacına, da ters düştüğünü öne sürmüştür.

Anayasa'nın 10. maddesi, aynı hukuki durumda bulunan kişiler arasında haklı bir nedene dayanmayan ayırım yapılmasını önlemeyi amaçlar. Bir başka anlatımla, bu maddede yer alan eşitlik ilkesi, eylemli eşitliği değil, hukuksal eşitliği ifade eder. Bu anlamda itiraz konusu sözcüklerde, Anayasa'nın kanun önünde eşitlik ilkesini zedeleyen bir husus bulunmamaktadır.

Yasa, orman köylülerine farklı biçimde uygulanıyorsa, bunun yasadan değil, kamu görevlilerinin eylemlerinden kaynaklandığı şüphesizdir. Esasen, Yerel Mahkeme de bunu kabul etmektedir.

İtiraz konusu kuralla, ormanların tahribi ve orman sahalarının daraltılmasının önlenmesi amaçlandığına göre, düzenleme Anayasa'nın 170. maddesinin ereğine da aykırı bulunmamaktadır.

3 - Anayasa'nın 17. maddesi yönünden inceleme :

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, orman içi köylüsünün atalarından miras kalan tarlalarını kullanmalarının yasaklanmasıyla, başka geçim kaynağı bulunmayan köylünün çaresizlik içinde bırakıldığını, bunun ise Anayasa'nın 17. maddesinin güvencesi altındaki yaşama hakkına aykırı olduğunu ifade etmektedir.

Anayasa'nın 17. maddesinin gerekçesinde, kişinin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkıyla ilgili olarak şu açıklamalara yer verilmiştir : "... bu madde ile yaşama, maddi ve manevi varlığın bütünlüğü ve bunun geliştirilmesi hakkı korunmaktadır. Bu iki hakkın bir bütün teşkil ettiği, birbirini tamamladığı açıktır. Kanun güvencesi altında olan yaşama hakkını korumak için, Devlet, gerekli tedbirleri alacaktır. Kişinin rızası olmadan, bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulması, yahut organlarının alınması yasağı, vücut bütünlüğünün korunması hakkının bir gereği ve uzantısı niteliğindedir..."

Orman köylüsünün içinde bulunduğu ortamın, huzurlu bir yaşam sürmesine ve maddi ve manevi varlığını geliştirmesine engel olduğu bir gerçektir.

Nitekim, Anayasa Koyucu bu durumu dikkate almış ve 170. maddede : "... bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tesbiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir..." demek suretiyle soruna çözüm getirmek istemiştir.

Ne varki, soruna kısa vadede bir çözüm bulunması mümkün olmadığı gibi, Devletin bu görevini mali olanaklarının elverişliliği ölçüsünde yerine getirebileceği de doğaldır.

Öte yandan, Anayasa'nın 44., 169. ve 170. maddelerinde ifadesini bulan ormanların korunması ilkesinden hiçbir suretle ödün verilemeyeceği de ortadadır.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 17. maddesine aykırı olduğu iddiası yerinde görülmemiştir:

4 - Anayasa'nın 138. maddesi yönünden inceleme :

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, hakimın orman içinde bulunan köyde, bütün köylüler hakkında Orman Kanunu'nun 17. ve 93. maddelerinin uygulanması gerektiğini görmesine rağmen, tesadüfen hakkında dava açılan kişi için ceza yaptırımını uygulama zorunda kalmasının, Onun vicdanına göre hüküm kurmasını engellediğini; bu durumun Anayasanın 138. maddesinin "Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" kuralıyla çeliştiğini ileri sürmektedir.

Anılan kuralın amacı, yargı yerlerini dışardan gelecek etkilerden korumak ve olayı yalnız hukuki ölçülere göre değerlendirerek kendi kanılarınca hükme bağlamalarını sağlamaktır.

İtiraz konusu kuralın, Mahkemenin bu işlevini engeller bir yönü bulunmamaktadır. Hâkim, vicdanî kanaatına göre karar vermesini önleyecek herhangi bir dış etkenle karşı karşıya değildir. Hakim her olayın özelliğine ve toplanan delillere göre, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatı doğrultusunda hüküm verecektir. Mahkemenin bu işlevi engellenmediğine göre, Anayasa'ya, aykırılıktan söz edilemez.

5 - Anayasa'nın Başlangıç hükümleri yönünden inceleme :

Başvuruda bulunan Mahkeme, atasından kalan tarlayı kullanmasına izin verilmeyen ve köyde yaşamını sürdüreceği başka maddi olanağı da bulunmayan "orman içi köylüsü" nün, Anayasa'nın Başlangıç kısmındaki : "... her Türk vatandaşının... hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisini..." ve "... millet hayatının her türlü tecellisinde ortak..." olma hakkını nasıl kullanacaktır demekte ve iptali istenilen kuralın bu hakların kullanılmasını önlediğini iddia etmektedir.

Kuşkusuz bu hakların kullanılması, kimi sosyal, ekonomik ve mali sorunların çözümüne bağlıdır. Fakat, Devlet bu görevini mali kaynakları yeterli olmadığı için gereğince yerine getiremiyorsa bu sonuca katlanmak da bir Anayasa buyruğudur. "Millet hayatının her türlü tecellisinde ortak" olmak sözcükleriyle anlatılmak istenen de budur.

Bu itibarla, bu yöne ilişkin iddia da yerinde görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "işlenmesi, ekilmesi" sözcükleri, Anayasa'ya aykırı bulunmadığından itirazın reddine karar verilmelidir.

VI - SONUÇ :

31/8/1958 günlü, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun itiraza konu edilen 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "işlenmesi, ekilmesi" sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve başvurunun reddine,

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet H. BOYACIOĞLU	H. Semih ÖZMERT	Necdet DARICIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Orhan ONAR	Muammer TURAN
Üye	Üye	Üye
Mehmet ÇINARLI	Selahattin METİN	Servet TÜZÜN
Üye		Üye
Mahmut C. CUHRUK		Osman Mikdat KILIÇ